

MALTA

**QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMĦALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tat-3 ta' Frar, 2004

Ċitazzjoni Numru. 2329/1999/1

**Emanuel Abela bħala direttur f'isem u in
rappreżentanza tas-soċjetà *Empa Tiles Limited***

Versus

Rite Mix (Gatt Bros) Limited

Din hija kawża b'kontro-talba dwar flus għal xogħol u materjal.

Iċ-ċitazzjoni tgħid illi s-soċjetà attriċi għandha tiegħu mingħand is-soċjetà konvenuta elfejn mitejn u wieħed u tletin lira u ħamsin ċenteżmu (Lm2,231.50) — barra l-imgħax — bilanċ ta' somma akbar, prezz ta' madum u tat-tqegħid tiegħu fil-kumpless ta' bini fl-Imtarfa. Billi għalxejn sejthet lis-soċjetà konvenuta biex tħallas, is-soċjetà attriċi fetthet din il-kawża u qiegħda titlob illi l-qorti tikkundanna lis-soċjetà konvenuta:

1. tħallasha elfejn mitejn u wieħed u tletin lira u ħamsin ċenteżmu (Lm2,231.50), bilanċ kif imfisser fuq; u

2. tikkundannaha wkoll tħallasha l-imgħax, u l-imgħax fuq l-imgħax skond l-art. 1142 tal-Kodiċi Ċivili minn meta l-ittra uffiċjali ipprezentata mis-soċjetà attriċi f'din il-qorti kontra s-soċjetà konvenuta fis-7 ta' Diċembru 1998 kienet notifikata lill-konvenuta, u wkoll l-ispejjeż, fosthom tnax-il lira u ħamsin ċenteżmu (Lm12.50) ta' l-ittra uffiċjali u ħmistax-il lira (Lm15) ta' żewġ ittri legali.

Is-soċjetà konvenuta ressqet dawn l-eċċezzjonijiet:

1. l-azzjoni hija intempestiva għax, għalkemm is-soċjetà attriċi kienet taf li dak li qiegħda titlob ma hux dovut, mexxiet b'din il-kawża "mingħajr avviż";

2. iċ-ċitazzjoni saret ħażin u ma tiswiex "għax ma tħaddanx talba għad-dikjarazzjoni mill-qorti li l-ammont huwa dovut";

3. il-pretensjonijiet tas-soċjetà attriċi "huma kompletament infondati fil-fatt u fid-dritt" għax dak li qiegħda titlob is-soċjetà attriċi "kien ġie mnaqqas u saldat", u hija l-attriċi li għandha tagħti lis-soċjetà konvenuta għax ma lestietx ix-xogħol fil-ħin u għalhekk weħlet penali ta' mitejn lira (Lm200) għal kull jum ta' dewmien; u

4. għalhekk it-talbiet tas-soċjetà attriċi għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra tagħha.

Is-soċjetà konvenuta inqdiet bil-proċeduri mibdija mis-soċjetà attriċi biex tressaq il-kontro-talbiet tagħha.

Fissret illi b'kitba ta' l-1 ta' Marzu 1994 is-soċjetà attriċi ntrabtet favur is-soċjetà konvenuta li tagħmel xogħlijiet ta' madum fil-*cluster houses*, l-Imtarfa, sal-31 ta' Marzu ta' l-istess sena, u, fil-każ li x-xogħol ma jitlestiehx sa dakinhar, teħel penali ta' mitejn lira (Lm200) għal kull jum ta' dewmien; ix-xogħol ma tlestiehx fil-ħin u għalhekk is-soċjetà attriċi weħlet il-penali, li baqgħet ma ħallsithiehx għalkemm kienet imsejħha kemm-il darba biex tħallas. Għalhekk, minn dak li għandha tieħu s-soċjetà attriċi għandha titnaqqas il-penali, u, wara li jsiru l-kontegġi, għandu jinstab illi hija s-soċjetà attriċi li għandha tagħti lis-soċjetà konvenuta. Għalhekk b'rikonvenzjoni s-soċjetà konvenuta qiegħda titlob illi l-qorti:

1. tgħid illi s-soċjetà attriċi għandha tagħti lis-soċjetà konvenuta mitejn lira (Lm200) kull jum mill-31 ta' Marzu 1994 sa meta tlestew ix-xogħlijiet;

2. tillikwida l-ammont tal-penali; u

3. tikkundanna lis-soċjetà attriċi tħallas l-ammont hekk likwidat bl-imgħax legali minn dakinhar meta tlestew ix-xogħlijiet, u l-ispejjeż.

Għal dawn il-kontro-talbiet is-soċjetà konvenuta rressqet dawn l-eċċezzjonijiet:

1. is-soċjetà konvenuta għandha ġġib il-prova li l-Avukat Adrian Delia kien awtorizzat bil-miktub biex jidher f'isimha fi proċeduri ġudizzjarji kif irid l-art. 181A(2) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili;

2. id-dokumenti meħtieġa biex isaħħu l-kontro-talba kellhom jingiebu flimkien magħha, kif irid l-art. 156(2) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili; in-nuqqas ta' dawn id-dokumenti jista' jkun ta' preġudizzju għall-eċċipjenti, li hija mistennija tressaq l-eċċezzjonijiet kollha tagħha f'dan l-istadju;

3. fid-dikjarazzjoni maħlufa ma hemm ebda referenza għal fatt wieħed li kien jaf bih personalment min ħalef dwar il-fatti, kif irid l-art. 156(3) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili;

4. fil-lista ta' xhieda ma hemmx dikjarazzjoni dwar kull xhud ta' x'fatti u xi prova bi ħsiebha tagħmel is-soċjetà konvenuta, kif irid l-art. 156(4) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili;

5. is-soċjetà attriċi qatt ma kienet imsejħha mill-konvenuta biex tħallas penali skond il-kitba ta' l-1 ta' Marzu 1994;

6. mhux biss ma sarux konteġġi li juru illi s-soċjetà attriċi kellha tagħti lis-soċjetà konvenuta, iżda, ħafna wara li s-soċjetà attriċi wettqet ix-xogħlijiet li għoġbu lis-soċjetà konvenuta, din stqarret bil-miktub illi għandha tagħti lis-soċjetà attriċi bilanċ ta' elfejn mitejn u wieħed u tletin lira u ħamsin ċenteżmu (Lm2,231.50), kif jidher minn *confirmation request* tas-sena 1997¹; u

7. dak li ġara wara l-31 ta' Marzu 1994, u fuq kollox il-*confirmation request* fuq imsemmija, iffirmata mill-partijiet u iddepożitata ma' *Falzon & Falzon*, l-awdituri tas-soċjetà konvenuta, "ħadu post kwalunkwe pretensjoni li s-soċjetà konvenuta seta' kellha kontra s-soċjetà attriċi".

Inqisu l-ewwel l-eċċezzjonijiet preliminari ta' intemperatività u ta' nullità mressqa mis-soċjetà konvenuta. Fil-fehma tal-

¹ *Fol. 7.*

qorti dawn iż-żewġ eċċezzjonijiet huma frivoli u jistħoqqilhom li jkunu miċhuda.

Il-kawża saret għax ma kienx hemm qbil bejn il-partijiet, u ma kienx hemm mod ieħor kif dan jinqata' jekk mhux bi proċeduri ġudizzjarji. Is-soċjetà attriċi sejñet lill-konvenuta b'ittra ufficjali², notifikata lilha qabel ma nfetħet il-kawża, sabiex tħallas, u wara din ma kellhiex triq oħra ħlief li tiftaħ il-kawża, li għalhekk ma hi intempestiva xejn.

It-tieni eċċezzjoni tgħid illi ċ-ċitazzjoni ma saritx sew għax ma hemmx talba għal dikjarazzjoni "li l-ammont huwa dovut".

Il-meritu tal-kawża huwa mfisser sew fiċ-ċitazzjoni, bla ħtieġa għal talbiet żejda. F'kull każ, fuq l-ewwel faċċata taċ-ċitazzjoni hemm talba biex ikunu "premessi d-dikjarazzjonijiet neċessarji"; għalhekk, ukoll jekk id-dikjarazzjoni li tara ħtieġa għaliha s-soċjetà konvenuta kienet tassew meħtieġa, it-talba għaliha saret.

L-ewwel żewġ eċċezzjonijiet tas-soċjetà konvenuta huma għalhekk miċhuda.

Min-naħa l-oħra, l-ewwel erba' eċċezzjonijiet tas-soċjetà attriċi għall-kontro-talbiet, li juru nuqqasijiet proċedurali tas-soċjetà konvenuta, huma kollha tajbin, għax is-soċjetà konvenuta ma ħarsitx dak li trid il-liġi proċedurali biex il-proċeduri jitmexxew b'aktar heffa.

Fid-dawl ta' l-ewwel erba' eċċezzjonijiet tas-soċjetà attriċi, il-qorti, b'dikriet ta' l-4 ta' Lulju 2000³, tat lis-soċjetà konvenuta żmien ta' xahar biex tagħmel tajjeb għal dawn in-nuqqasijiet. Kien biss fil-31 t'Ottubru 2000, wara li s-soċjetà konvenuta kisbet permess mingħand il-qorti biex tagħmel dakinhar dak li kellha tagħmel sal-4 t'Awissu 2000⁴, illi s-soċjetà konvenuta għamlet tajjeb għan-nuqqas tagħha.

Ngħaddu issa biex inqisu l-meritu tal-kawża.

B'kitba tas-16 t'April 1993⁵ il-partijiet kienu ftiehm u illi s-soċjetà attriċi tipprovdi u tqiegħed madum f'bini li kienet qiegħda ttella' s-soċjetà konvenuta għall-Gvern ta' Malta. Il-ftiehm igħid illi "x-xogħol għandu jinbeda u jtkompla

² Foll. 22 et seq.

³ Fol. 25.

⁴ Foll. 28 et seq.

⁵ Fol. 31.

mingħajr waqfien". B'kitba oħra ta' l-1 ta' Marzu 1994⁶ il-partijiet komplew ftiehm u illi x-xogħol kellu jitlesta sal-31 ta' Marzu 1994, taħt penali ta' mitejn lira (Lm200) għal kull jum ta' dewmien sa ma x-xogħol jitlesta u jkun approvat mill-perit responsabbli. Il-kitba tgħid ukoll:

Illi dan l-ammont il-partijiet qed jaqblu bħala penali jirrapprezentaw *għisich* danni likwidati bejn il-partijiet u jirrapprezentaw l-ammont ta' penali li l-kompamenti George Gatt *nomine* għis-soċjetà konvenuta jkun obligat li jhallas lil terz (il-gvern) f'każ ta' inadempjenza fit-terminu fuq speċifikat, u tali ammont ta' penali fuq stabilit ma huwiex sindakabbli mill-ebda awtorità inkluż il-qorti għudizzjarji *għisich*.

Ma hux kontestat illi għax-xogħol li għamlet is-soċjetà attriċi fadlilha tiegħu daqskemm qiegħda titlob mingħand is-soċjetà konvenuta; dan jirriżulta minn dokument iffirmit minn rappreżentant tas-soċjetà konvenuta u kkonfermat mill-awdituri tagħha⁷. Is-soċjetà konvenuta iżda qiegħda tgħid illi s-soċjetà attriċi ma lestietx ix-xogħol fiż-żmien miftiehem, u illi għalhekk wehlet il-penali. Fil-fatt ix-xogħlijiet tlestew għall-ħabta ta' nofs Awissu ta' l-1994⁸. Is-soċjetà attriċi, iżda, qiegħda tgħid illi x-xogħol ma tlestiex mhux minħabba nuqqas tagħha iżda għax ma kellhiex aċċess għal xi partijiet tal-bini fejn kellu jitqiegħed il-madum, għax is-soċjetà konvenuta kienet għadha ma lestietx it-taraġ⁹ u għax is-soċjetà konvenuta ma ipprovdietx ix-xaħx meħtieġ għat-tqiegħid tal-madum¹⁰. Is-soċjetà konvenuta, għalkemm tammetti illi x-xaħx għat-torba kellha tipprovdieh hi¹¹, tiċhad illi ma ipprovdietx ix-xaħx jew illi ma kienx hemm aċċess għall-post fejn kellu jitqiegħed il-madum.

Billi l-partijiet ma qablux dwar jekk il-bini kienx fi stat li seta' jitqiegħed il-madum, il-qorti fis-seduta tal-25 t'April 2002 osservat illi kien meħtieġ li jixhdu l-periti li

⁶ Fol. 32.

⁷ Fol. 7.

⁸ Ara x-xhieda ta' George Gatt fis-seduta tal-25 t'April 2002, *fol.* 84 *et seq.*, u x-xhieda ta' Emanuel Abela, fl-istess seduta, *fol.* 98.

⁹ Ara x-xhieda ta' Emanuel Abela fis-seduta tal-25 t'April 2002, *fol.* 104.

¹⁰ *Ibid.* *fol.* 110.

¹¹ Ara x-xhieda ta' George Gatt fis-seduta tal-25 t'April 2002, *fol.* 114.

issorveljaw ix-xogħlijiet, u iddifferiet il-kawża għas-7 ta' Marzu 2003 sabiex jixhdu l-periti¹². Il-periti, iżda, ma xehdux għax hadd mill-partijiet ma ħarrikhom biex jidhru fis-7 ta' Marzu 2003.

Kien fuq is-soċjetà attriċi l-oneru li turi li kien hemm raġuni tajba għad-dewmien, wara li stqarret illi tassew illi x-xogħol ma tlestiex fiż-żmien miftiehem. Fil-fehma tal-qorti, din il-prova ma għamlithiex.

F'kull każ, ukoll jekk huwa minnu illi t-taraġ ma kienx lest, is-soċjetà attriċi kellha tinqeda b'mezzi oħra kif twassal il-madam sas-sulari ta' fuq, ladarba l-ftehim kien illi s-soċjetà attriċi kellha "*supply, hoist, lay and polish*"¹³. Barra minn hekk, jekk setgħet tara l-istat tal-bini, għax kienet għa bdiem taħdem fih meta saret il-kitba ta' l-1 ta' Marzu 1994, ladarba l-ewwel ftehim kien sar fis-16 t'April ta' l-1993, is-soċjetà attriċi għalfejn xorta ntrabtet li x-xogħol tlestih fi żmien xahar, sal-31 ta' Marzu 1994?

Madankollu, kif sewwa tgħid is-soċjetà attriċi fin-nota ta' osservazzjonijiet tagħha, id-dewmien biss ma hux kondizzjoni biżżejjed biex ikollha titħallas il-penali għax, kif rajna mis-silta miġjuba fuq mill-kitba ta' l-1 ta' Marzu 1994, il-penali kellha titħallas, bħala danni likwidati minn qabel, biex tagħmel tajjeb għad-danni li għarrab is-soċjetà konvenuta jekk tkun imġiegħla tħallas penali hi lill-gvern minħabba dewmien. Din l-istipulazzjoni ma saritx għalxejn u lanqas ma setgħet saret, kif tgħid is-soċjetà konvenuta fin-nota ta' osservazzjonijiet tagħha, biex "teskludi l-possibbiltà *a priori* illi l-pretiża għal-gvern tigi diretta għejha", għax il-ftehim bejn il-partijiet ma jistax jolqot il-jeddijiet ta' terzi.

Billi ma saritx prova illi s-soċjetà konvenuta kellha tħallas penali lill-gvern, il-kondizzjonijiet meħtieġa biex tibda tgħaddi l-penali favur tagħha u kontra s-soċjetà attriċi ma seħnewx, u għalhekk il-kontro-talba ma tistax tintlaqa', u ma saret ebda tpaċija ma' dak li s-soċjetà konvenuta għandha tagħti lis-soċjetà attriċi.

Il-qorti għalhekk taqta' l-kawża billi tiċhad l-eċċezzjonijiet tas-soċjetà konvenuta u tiċhad ukoll il-kontro-talbiet tagħha, u tikkundannaha tħallas lis-soċjetà attriċi elfejn

¹² Fol. 65.

¹³ Fol. 31.

Kopja Informali ta' Sentenza

mitejn u wieħed u tletin lira u ħamsin ċenteżmu (Lm2,231.50), flimkien ma' l-imgħaxijiet u l-ispejjeż mitluba fiċ-ċitazzjoni.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----